

„Földi paradicsom” a Budavári Palotában

A Kasza-Kasser família élete és műgyűjteménye

Kasza Sándor, a későbbi Alexander Kasser (1909-1997) még az Osztrák-Magyar Monarchia korában, egy hatgyermekes család elsőszülöttjeként Budapesten látta meg a napvilágot. Az első világháború és a birodalom széthullása után, a nagy gazdasági világválság idején lett a párizsi Sorbonne egyetem hallgatója, s hogy mindennapi kenyerét megkeresse, a Socio Club csapatának labdarúgója is. Később egyetemet váltott, Grenoble-ban szerzett vegyészmérnöki diplomát, majd visszatért a szülőföldjére. Itthon számos papíripari szabadalommal és újítással szerzett hírnevet s viszonylagos jólétet. Budapesten feleségül vette Aranyi Erzsébet művészettörténészt. Két gyermekük született: Mary és Michael. A házaspár 1944-től több száz budapesti zsidó és politikai üldözött életének megmentésében vett részt. A férj Valdemar Langlet professzor oldalán a Svéd Vöröskereszt munkáját szervezte, neje pedig Raoul Wallenberg tolmácsa volt.

A Kasser család:
Alexander,
Elisabeth,
Mary és
Michael

A második világháború után el kellett hagyniuk Magyarországot. Előbb Mexikóba mentek, ahol a családfő – már Kasser néven – a latin-amerikai ország Műszaki Egyetemének cellulózkémia professzora lett, majd áttelepültek az Egyesült Államokba. Kasser papíripari tanácsadó céget alapított a New Jerseyben fekvő Upper Montclairben, s az ottani egyetemen is tanított. Feleségével együtt már Magyarországon műgyűjtésbe kezdtek, s ezt a tevékenységet az óceánon túl is folytatták. Lelkesedésüket gyermekeikre is átörökölték, akár csak azt a kötelességtudatot is, hogy ha az embernek módjában áll, a művelődést segíteni illik, a jótékonykodást pedig folyamatosan gyakorolni kell. Az idősödő házaspár – lányuk, Mary V. Mochary elnökletével – 1969-ben létrehozta a Kasser Művészeti Alapítványt (Kasser

Art Foundation), amelynek célja a vizuális művészetek és a zenei élet támogatása, nemcsak Amerikában, hanem világszerte. Életük utolsó negyedszázadát javarészt Bécsben töltötték. Alexander Kasser a New York-i Tudományos Akadémiának és a londoni Royal Academy of Dancing nagytanácsának is aktív tagja volt. Izrael állam – a II. világháború idején tanúsított embermentő tevékenységéért – 1997-ben a Világ Igaza kitüntetését adományozta neki, nevét pedig a hagyományhoz híven felvették a Megemlékezés Falára a Jad Vasemben. Abban az évben hunyt el a császárvárosban, 88 esztendőskorában. Felesége fél évtizeddel élte túl, s Washingtonban halt meg, 82 évesen.

A műgyűjtés gondolatával Kasza Sándor 1929-ben, még pénztelen magyar diákként barátkozott meg. A párizsi Rodin Múzeum termeiben nézelődött, és életre szólóan beleszeretett „Az örök bálvány” eredeti gipszmintájába. Megtudta, hogy tucatnyi bronzönt-

Elisabeth és
Alexander
Kasser

vény-másolat készítését tervezik, melyek iránt már több múzeum is érdeklődött. Magánemberként ő is feliratkozott a várólistára. Egy évtizeddel később, amikor ismét a múzeumban járt, örömmel tudatták vele, hogy rövidesen teljesíthetik a megrendelését. Ekkor azonban közbejött a világháború, és fémeket kizárólag hadicélokra lehetett felhasználni. Amikor ez az akadály is elhárult, a párizsi múzeumnak nem sikerült kiderítenie az időközben Amerikába emigrált Kasza Sándor hollétét. Kasser a hatvanas évek elején járt újra a francia fővárosban, ahol szomorúan értesült az önhibáján kívül elszalasztott lehetőségről. Mivel egy-egy ilyen, eredetinek számító szoborváltozat kézműves kivitelezése az erre szakosodott bronzöntő műhelyben legkevesebb két esztendőt vesz igénybe, újabb hat év után kapott értesítést,

Auguste Rodin: Az örök bálvány (1893, bronz)

Marino Marini: Kis lovas (1951, bronz)

hogy a 8-as számú előjegyzett példányt végre átveheti. Már komoly magángyűjteménye volt, s a hatvanas éveit taposta, amikor több mint négy évtizedes várakozás után végre hozzájutott ahhoz a műtárgyhoz is, amely először ösztönözte vásárlásra.

Az előzmények ismeretében nem csoda, hogy a Magyar Nemzeti Galéria „Földi paradicsom – Modern mesterművek a Kasser–Mochary-gyűjteményből” című, május 2-ig látogatható időszak kiállításán a Rodin-részleg különálló teret kapott. *Bellák Gábor* rendezésében a sokalakos „Pokol kapuja” óriás fényképét is elhelyezték a főfalon. A „Kárhozott asszonyok” „Az örök tavasz”, a repülő női- és a zuhanó férfiak torzója, valamint a szintén bronzból öntött „Üvöltő oroszlán”, „Balzac portréja” és a „Törött orrú férfi” látványával is gazdagodhatunk. A *Rodin* által hófehér márványból faragott „Keresztelő Szent János feje” és a „Fiatal anya grottában” című művében is gyönyörködhetünk. Az Augsburgból érkezett vándortárlaton egyébként félszáznyi avantgárd mester száznál is több alkotása látható. A magyar emigrációból *Moholy-Nagy László* 1941-es, színes ceruzával rajzolt organikus absztrakt Kompozícióját 1971-ben, *Csáky József* 1977-es „A csók” című bronz öntvényét és az ugyancsak általa alkotott 1973-as „Nagy madár” másodpéldányát pedig elkészülte évében vásárolta meg a család. Ezeket a kisplasztikákat a vendéglátók külön-külön – hangsúlyos keretet adva – a bemutató elején és végén helyezték el.

Mary V. Mochary az ünnepélyes megnyitó előtti sajtótájékoztatón is részt vett, ahol ezt a szöveget olvasta fel: „Nagyon meg vagyok hatva, hogy itt lehetek Magyarországon, mert ez különös megtiszteltetést jelent számomra. Ezért köszönöm *Csák Ferenc* főigazgató úrnak és elődjének, *Bereczky Loránd*nak a meghívást és a lehetőséget a kiállítás megrendezésére...” A kísérő katalógus előszavában ennél bővebben is felidézte szülei emlékét: „Apám számára a teremtő erő, a kreativitás volt a legkülönb emberi tulajdonság. Örömmel alkotott maga is, mások alkotó tevékenységének a támogatására pedig idejét, pénzét is szívesen áldozta. Anyám művészcsaládban nőtt fel, ahol egy-egy operaelőadás a gyönyörűség netovábbját jelentette. Mi sem volt természetesebb számukra, mint művekkel és művészekkel venni körül magukat. Miután az apám Amerikában újra némi vagyonra tett szert, jómódban éltünk, bár helyi mértékkel mérve korántsem voltunk gazdagok. Igaz, nem is a felkapott művek megszerzése volt a cél. Olyan műveket akartunk, amelyeket nagyon szeretünk. Szándékos volt viszont, hogy a gyűjtemény a mi átlagos amerikai magyar családunkat állandóan arra emlékeztesse, milyen magasra juthat az ember kellő ihletettséggel és tanulással...”

Kasserék magánemberi tartása és közösségi feladatvállalása ezért lehet számunkra ma is példaadó.

Wagner István